

Багшнрин медрл өөдлүүлгэн — мана бачм төр

Советск Союзин Коммунистическ партин XX-ч съезд сургъульчнрт политехническ медрл өгхин тускар тодрха сән шиидвр гаргъла. Сургъульчнрт ода цагин промышленн болн селәнә эдл-ахун ик чинртә бөлгүдлә (салврла) тәнһдүлдж, сургългъиг олд кергтә күч-көдлснлә негдүлдж, өсдж йовх бичкдүдт күч-көдлснә тускар чик сургъмдж өгч, школмудар сургългъна болн сургъмджлгъна көдлмш деед зергд гаргъх бачм төрмүд эрдм-сургъулин отделмүдин өмн тәвгдлә.

Эн бачм ик төрмүд күцәхд йовдл хамгин түрүнд багшин белдврәр медгднә, терүнә ид-ейн-политическ медрләр, культури бәәдләр, методикин болн педагогическ тахшлар. Тер учрас багшнрин медрл өдлүүлгәнә керг күүкдин медрл болн сургъмдж өдлүүлгәнә керглә нег залгъаврта, холвата керг болджана. Багшнр эврәнн медрлән тасрлт уга эс өсгхлә болн эрдм-сургъулин отделмүд багшнрин медрл өдлүүлгәнә көдлмш эс кехлә, школмудар сургългъна болн сургъмджлгъна көдлмш деед зергинәр йовулдж болшго.

Багшнр эврәнн медрлән улм өдлүүлхд, багшлгъна урчлгън тахшахинь багшнрин медрл өдлүүлгәнә институт тусан икәр күргх зөвтә. Иим институт мана таньгъчд шинәс бүрдсн бәәнә.

Багшнрин медрл өдлүүлгәнә институт эврәнн өмн тәвджәх күслнъ, багшнрин болн нань чигн эрдм-сургъулин халхар көдлдг әмтнә медрлинь өдлүүлгән, түрүн зергд йовх түрүлгч багшнрин болн школмудин сургългъна болн сургъмджлгъна даслтиг сурч, цәәлгъдж, меддж авч тархалгън, школмудт, нутгин болн балгъсна багшнрин кабинетмүдт, багшнрин методическ бүрдәцст методикин туск көдлмш кедж күцәхд тусан күрглгън болн н.ч.

Цуг эн көдлмш кедж күцәхин төләд институтд иим кабинетмүд бүрдәгдв: эклц школин, хальмг келнә болн литературин, орс келнә болн литературин, математикин болн физикин, тууджин, географин, биологин болн химин, политехническ сургъулин, физкультурин болн сургъуль эс дасджах цагт сургъмджлгъна кабинет школин газатк сургъмджин кабинет.

Эн кабинетсәр дамдждж сургългъна болн сургъмджлгъна бачм төрмүд хагългдхмн. Кабинетс эврәнн көдлмшәрн школмудла залгълддж, сургългъна предмет болгъна методикәр гарсн шин дамшлтинь меддж авч, түрүлгч багшнрин дамшлтиг цуг багшнрт тархадж медүлдж, сургългъна болн сургъмджлгъна керг улм өмәрән йовулх күслтә болдг.

Сургъулин джилин туршарт багшнрин болн эрдм-сургъулин нань чигн халхар көдләчрин медрл өдлүүлгәнә ахр болзгта курс гаргъгдхмн.

Сән медтә багшнрла семинар кедж, сургългъна болн сургъмджлгъна бачм төрмүд хагълх мөн.

Сургългъна салу предметсиг сургъульчнрт сәәнәр ягъдж дасххин тускар предмет болгъна багшнриг цугладж кү үндвр болн конференций кегдхмн. Энүнд багшнр нег негндән сүв-селвгән өгч, илткл кедж, урокдан ягъдж белдгән, урокдан ягъдж давулдган, ямаран дамшлт кедгән, сургългъна ямаран үзмр белдсән болн н. ч. дамшлтин тускар хувалцхмн.

Институтд болн школмудар багшлгъна урлгъна тускар болн сургългъна сургъмджин тускар олд зүсн лекцс бүрдәдж күцәгдхмн.

Институтин кабинетсәр предмет болгънар бичмр болн келмр цәәлгълт өггдхмн. Эн цәәлгълтиг школмудин сургългъна болн сургъмджлгъна дамшлтас иш авч, олд зүсн сургългъна үзмр олзлдж медүлгдхмн.

Школмудар сургългъна болн сургъмджлгъна тускар бәәх сән дамшлтиг медүлхин төлә, институтд шишлнъ гәәхлт гархмн.

Эн джилә намрас авн методическ зааврмуд белдгддж барлгдхмн. Эн зааврмуд предмет болгънар урокар бәрлдүлдж күцәгдхмн. Хальмг келн болн литератур дасхлгъна тускар шишлнъ хураньгъу гархмн.

Цуг эн ик чинртә көдлмш күцәхд багшнр, пионерин вожатнр болн эрдм-сургъулин нань чигн көдләчнр шунмгъагъар орлцх зөвтә.

Мана бичәчнр болн шүлгчнр хальмг кел, литератур школд сургългъна туст методическ заавр белддж барлх кергт шунмгъагъар орлцхиг бас күцджәнәвдн.

Хальмг келнә бичлгәнә зокал ясурулхд, хальмг кел болн хальмг литератур школд сургългъна тускар багшнрин курст ирсн хальмг багшнр тусан икәр үзүлх йоста.

Эн хойр сара курст ут-туршдан 120 улү хальмг багшнр сургъуль сурч, медрлән өд-

лүлхмн. Түрүн ирсн багшнрас хойр класс бүрдәгддж, эн сарин 5-с авн сургъуль эклв. Дара саамд ирх багшнрин сургъуль эн сарин арвна хөдн эклхмн.

Эн хойр сара, медрл өдлүүлгәнә курс төгсәдг гарсн багшнр нургълддж эклцин школд багшлхмн.

Түрүн өдрмүдин урокмудар хәләхлә, курст ирсн багшнр программан сәәнәр дасдж, багшлгъна урлгъар тахшдг, сургъульчнриг сәәнәр сургъдж, келн әмтнә культуран социалистическ үндстәгъәр, келн әмтнә янзтагъар күцәхд белн болхар зүткджәцхәнә.

Советин улс цугъар эн джил Октябрьск социалистическ революцин 40-ч өбнә байриг ик диилвртәгъәр тосхар ачта белдвр кеджәнә. Цуг эн олд әмтнә алдрсн байрт белдгәнә йовдлд эрдм-сургъулин халхар көдлдг олд тоот көдләчнр, школмуд, эрдм-сургъулиг органс шунмгъагъар орлцдж йовна. Тун дотр мана институтин көдләчнр шин бүрдсн институтан батлдж, сургългъна сүүринь өргдүлдж, агъу ик Октябрьск социалистическ революцин 40-ч өбнә байриг сәәнәр уктх белдврин көдлмш бас эклв.

ПАВЛА Д.
Багшнрин медрл өдлүүлгәнә
институтин директор.